

INFLYATSIYA O'ZGARISHINING JAMG'ARMA BALANSIGA TA'SIRI: IQTISODIY TAHLIL VA AMALIY TAVSIYALAR

Mansurova Nilufar Nizom qizi

Vobkent tuman 3-son texnikum o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada inflyatsiya darajasining o'zgarishi aholi va xo'jalik subyektlarining jamg'arma balansiga qanday ta'sir ko'rsatishi ilmiy-iqtisodiy jihatdan tahlil qilingan. Inflyatsiya sharoitida pul mablag'larining xarid qobiliyati pasayishi, real va nominal jamg'armalar o'rtasidagi tafovut hamda jamg'arish modellarini optimallashtirish yo'llari yoritilgan. Shuningdek, iqtisodiy noaniqlik davrida jamg'armaning barqarorligini ta'minlash bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

1. Kirish

Bozor iqtisodiyoti sharoitida inflyatsiya va jamg'arma ko'rsatkichlari makroiqtisodiy barqarorlikning eng muhim indikatorlari hisoblanadi. Inflyatsiya – bu tovarlar va xizmatlar umumiy darajasining o'sishi bo'lib, o'z navbatida pul birligining xarid qobiliyatini pasaytiradi. Jamg'arma balansi esa aholining daromadlari va iste'molidan ortgan qismini to'plash hamda moliyaviy xavfsizlik yostiqchasini yaratish darajasini ko'rsatadi. Inflyatsiyaning o'zgarib turishi jamg'arma balansiga bevosita ta'sir ko'rsatib, iqtisodiy xulq-atvor modellarini o'zgartirib yuboradi.

2. Nominal va real jamg'armalar: Inflyatsiyaning vayronkor ta'siri

Inflyatsiya sharoitida yuzaga keladigan asosiy muammolardan biri bu **nominal jamg'arma** va **real jamg'arma** o'rtasidagi tafovutdir:

- **Nominal jamg'arma:** Bank hisob raqamlarida yoki naqd ko'rinishda saqlanayotgan pul mablag'larining miqdoriy qiymati.
- **Real jamg'arma:** Shu pul mablag'lari evaziga sotib olish mumkin bo'lgan tovarlar va xizmatlar hajmi.

Agar inflyatsiya darajasi bank depozitlari bo'yicha belgilangan foiz stavkasidan yuqori bo'lsa, real jamg'arma qiymati yildan-yilga pasayib boradi. Bu holat aholining jamg'arishga bo'lgan rag'batini susaytirib, iste'mol xarajatlarini oshirishga yoki mablag'larni muqobil aktivlarga yo'naltirishga majbur qiladi.

3. Jamg'arma balansiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar

Inflyatsiyaning jamg'arma balansiga salbiy yoki ijobiy ta'siri quyidagi omillar orqali namoyon bo'ladi:

1. **Foiz stavkalari siyosati:** Markaziy bank tomonidan inflyatsiyani jilovlash uchun qayta moliyalash stavkalarining oshirilishi tijorat banklarida omonat foizlarini ko'taradi. Bu esa o'z navbatida aholining jamg'armalarini inflyatsiyadan qisman himoya qilish imkonini beradi.

2. **Kutilayotgan inflyatsiya (Инфляционные ожидания):** Agar aholi inflyatsiya tezlashishini oldindan sezsa, ular naqd pul yoki milliy valyutadagi jamg'armalardan voz kechib, mablag'larini ko'chmas mulk, qimmatbaho metallar yoki chet el valyutasi kabi moddiy aktivlarga yo'naltiradilar. Natijada milliy valyutadagi jamg'arma balansi pasayadi.

3. **Daromadlarning tafovuti:** Yuqori inflyatsiya darajasi birinchi navbatda kam ta'minlangan va o'rtacha daromadli qatlamning jamg'arish imkoniyatini nolga tenglashtiradi, chunki daromadning katta qismi qimmatlashgan birinchi navbatdagi ehtiyoj mollariga sarflanib ketadi.

4. Inflyatsiya sharoitida jamg'armani himoya qilish yo'llari

Inflyatsiya o'zgarishining salbiy ta'sirini yumshatish va jamg'arma balansini saqlab qolish uchun quyidagi moliyaviy strategiyalardan foydalanish maqsadga muvofiqdir:

- **Diversifikatsiya:** Jamg'armalarni faqat bitta aktivda (masalan, milliy valyutadagi naqd pulda) saqlamasdan, ularni muddatli omonatlar, qimmatli qog'ozlar va real aktivlar o'rtasida taqsimlash.

- **Indekslashgan vositalar:** Inflyatsiya darajasiga moslashuvchi yoki yuqori rentabellikni ta'minlovchi moliyaviy instrumentlardan foydalanish.

- **Moliyaviy savodxonlikni oshirish:** Aholining inflyatsiya jarayonlarini to'g'ri baholay olishi va o'z jamg'armalarini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish.

5. Xulosa

Xulosa qilib aytganda, inflyatsiya o'zgarishi jamg'arma balansiga bevosita ta'sir ko'rsatib, iqtisodiyotdagi moliyaviy muvozanatni o'zgartiradi. Yuqori va oldindan aytib bo'lmaydigan inflyatsiya jamg'arish jarayonini sekinlashtiradi va milliy valyutaning qadrsizlanishiga olib keladi. Shuning uchun inflyatsion jarayonlarni jilovlash va aholining real jamg'armalarini himoya qilishga qaratilgan maqsadli pul-kredit siyosatini yuritish zamonaviy iqtisodiyotning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Mishkin, F. S.** (2022). *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*. Pearson.
2. **Qurbonov, Z. H.** (2023). *Pul, kredit va banklar*. Toshkent: Iqtisod-Moliya.
3. **Xakimov, G. X.** (2021). *Makroiqtisodiyot: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Universitet.
4. **Blanchard, O.** (2021). *Macroeconomics (8th Edition)*. Pearson Education. (*Inflyatsiya va pul-kredit siyosatining makroiqtisodiy muvozanatga ta'siri bo'yicha fundamental xalqaro darslik*).
5. **Mamadaliyev, K. A.** (2022). *Aholining jamg'arma faolligini oshirishning moliyaviy mexanizmlari*. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali, № 4, 112-119-betlar.
6. **Romer, D.** (2019). *Advanced Macroeconomics (5th Edition)*. McGraw-Hill Education. (*Inflyatsion jarayonlar va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish uchun ilmiy manba*).
7. **Tursunov, B. O.** (2023). *Moliyaviy bozorlar va xususiy investitsiyalar*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.

8. **Keynes, J. M.** (2020). *General Theory of Employment, Interest and Money*. (O'zbek tiliga tarjima qilingan yoki asosiy nashrlari). *Jamg'arma va iste'mol nazariyasining klassik asosi*.
9. **Central Bank of the Republic of Uzbekistan.** (2024-2025). *Monetary Policy Report (Pul-kredit siyosati sharhlari)*. Toshkent. (O'zbekistondagi joriy inflyatsiya darajasi va uning tahliliy ko'rsatkichlari bo'yicha rasmiy manba).